

זבחים ז

משה שווערד

1. יד בנימין

ועי' ז"ליקוטי הלכות" שכ' לצאר צוה
— דמסתברא דשינוי בעלים לא הוי אלא
היכי שהזכיר להדיא שם בעלים האחרים על
הכפרה דהיינו ששוחט ע"מ שיתכפר צו חצירו
ומשום דדומיא להיכי דאם הי' עושה הקרבן
כדין הרי אחד מדיני מחשבת הקרבן שצריך
לחשוב להדיא לשם זבח וכדאיתא לקמן סו"פ
ז"ש, ולא סגי צמה שיחשוב לשם זבח לחוד
אלא צעי נמי מחשבה להדיא לשם בעלים
ממש. וא"כ ה"ה צשינוי בעלים נמי צעי'
שיחשוב להדיא לשם חצירו, אצל כשחושב לשם
קרבן חצירו נהי דהועיל צמחשבה זו שחיעשה
כקרבן חצירו אצל עדיין חסר כאן מחשבת
"לשם חצירו" וא"כ אינו עושה צוה עדיין
שינוי בעלים עד שיחשוב להדיא שהקרבן יעלה
לשם חצירו עכ"ד יעוי"ש. (ועי' מה שצארכו
עוד צרש"י ד"ה תודה, לגי' הצ"ק).

דף ז. | בגמ' יתודה ששחטה לשם תודת חצירו
וכו'. פירש"י לא ששחטה ע"מ
שיתכפר צו אחר דזה הוי שינוי בעלים ושינוי
בעלים ליחי' צשחטה (וכמבואר לעיל דף ד').
וצרש"י שם ד"ה וישנו יעוי"ש) ולכו"ע הי'
כשירה צכה"ג. אלא הכא מיירי צשינוי קודש
וכגון ששחטה לשם תודת חצירו ואיירי שגם
חצירו נתחייב צתודה וכדמוכח מל' רש"י ז"ל.
ומבואר צוה דדוקא צשוחט ע"מ שיתכפר
צו אחר" מיקרי שינוי בעלים אצל
לא היכי דשוחט לשם קרבן חצירו, ויש להחפלא
צטעם הדצר הרי עכ"פ שחט לשם קרבן
חצירו ואמאי לא מיקרי שינוי בעלים, וכבר
תמה צוה צ"שפת אמת". |

2. שצרים מצויינים בהלכה

דף ז. אתמר תודה ששחטה לשם תודת חצירו
וכו'. קשה למה לא תני כן בשלמים,
ששחטה לשם שלמים של חצירו, נועי' צרש"י ד"ה
לשם שלמים, לענין שאר זבחים, ובתוס' ד"ה הגה', וצאן
קדשים שם. וראיתי בנתיבות הקודש, דבשלמים
שהיא נדבה בעלמא אין זה מקרי קרבן שלמים
שלו, שהרי אינו בא על שום חובה, משא"כ
בקרבן תודה שאף שאינו מחויב להביא קרבן
תודה אפילו היה חולה שנתרפא או השאר,
וכמש"כ בשטמ"ק (מנחות עט:) שאינו אלא
הודאה בעלמא, מ"מ אם הביא מרצונו קרבן על
הנס מקרי קרבן תודה שלו.

| ועי' בפמ"ג (א"א סי' ריט סק"א) שתמה, למה
לא יחשב תודה דבר שבחובה, כיון שדוד המלך
אמר בתהלים (פס"ז) "יודו לה' חסדו ונפלאותיו
לבני אדם", ואח"כ הזכיר הארבעה שצריכים
להודות, א"כ יש לו דין דברי קבלה, שתהלים
ברוח הקודש נאמר, עי"ש. | ועי' צרש"י כת"י

3. שערים מצויינים בהלכה

כתבו התוס' דלא מיפסלא משום שינוי בעלים, דאין שינוי בעלים אלא בזריקה. ועי' בזבח תודה דלפ"ז בתודה אם זרק הדם לשם תודת חבירו פסולה לכו"ע משום שינוי בעלים, ועי"ש שכתב דלולי דבריהם י"ל דשם שינוי בעלים לא הונח אלא כשמזכיר שם בעלים אחרים על הכפרה, שאומר ששוחטה ע"מ שזרקנה לשם פלוני או שיתכפר בה פלוני, אבל כשאומר שעושה העבודות לשם קרבן של חבירו, אף שחשב כן בזריקה לא מקרי שינוי בעלים לכו"ע וכו'.

4. שערים מצויינים בהלכה

רב חסדא אמר פסולה לשם שלמים ידידה בעינן. פרש"י דלא עלתה לשם בעלים דשינוי קודש הוא. ועי' במקדש דוד (סי' יט-ה) שחקר, אם בכה"ג קדוש הלחם, דכיון דלשם תודה נשחטה קדוש הלחם, או אפשר כיון דלא עלתה לבעלים לשם חובה, חשיב כמו מותר תודה דאינה טעונה לחם, נהוי כמפריש תודתו ואברה והפריש אחרת תחתיה דמתכפר באיזה שירצה והשניה אינה טעונה לחם. ובזבחי אפרים (ד"ה והנה

5. יד בנימין

בגמ' תודה ששחטה לשם שלמים כשירה. פי' ועלתה לצעלים לשם חוצה היינו לשם תודה. והנה אע"ג דתודה נאכל ליום ולילה ואילו שלמים נאכל לז' ימים ולילה וא"כ כשחשצ לשם שלמים הוי לכא' מחשצת פיגול דהוי כמחשצ לאכול חוץ לזמנו, (והקשה כן במרכזה"מ פ"צ מהל' חגיגה הלי"ג), מ"מ נלע"ד פשוט דלא דמי כלל למחשצת פיגול שהרי אינו חושצ שיאכל אותו לאחר זמנו ממע אלא מחשצתו רק על קרבן כזה שיש בו אפשרות לאכלו ז' ימים ולילה אצל לא שהוא יאכל אותו לאחר הזמן ח"פ לכא'.

6. שערים מצויינים בהלכה

יש לעיין אם אחד עלה מן הים, וגם חלה ונתרפא, אם יכול לפטור עצמו בתודה אחת, ומסברא נראה דעל כל נס יש להביא קרבן אחר, ואם הקריב קרבן זה בשביל הנס השני אינו יוצא, שצריך לחשוב בשביל איזה נס הוא מביא תודה. וראיתי בחי' הר צבי שכתב, דמפרש"י משמע דלאחר שכבר הפריש על הודיה אחת, שוב אינו מביא על הודיה אחרת. [ושוב הוכיח גם מרגלי קרא גבי קרבן יולדת, דבתוך מלאת מביאה קרבן אחד על כמה לידות, אך כ' דאפשר דהכא הוי כמו אחר מלאת]. ולי נראה להוכיח עוד ממש"כ במשנ"ב (סי' ריט סק"ג) שאם נתחייב בארבעתן [כד' דברים הצריכים להודות] אינו מברך רק ברכה א' לכולן, וא"כ כיון שהפוסקים כתבו לדמות ברכת הגומל לקרבן תודה, נעי' ברא"ש ברכות (פ"ט ס' ג) דבזה"ז ברכת הגומל הוא במקום קרבן תודה. ועי' בשו"ת חת"ס (או"ח סי' נא) הובא במאמר הבא. וע"ע בשו"ע"ר (מהר"ת סי' א ס"ט) שאם יודע שנתחייב באיזה קרבן כו' כגון תודה לד' הצריכים להודות יאמר פ' הקרבן מיר שנתחייב בו כו', א"כ ה"נ לענין קרבן תודה. והנה בקרן

והנה בטור (או"ח סי' ריט) פסק, שאם אחד היה חייב לברך הגומל, ובירך לעצמו ושמע אחר וכיוון לצאת יצא אף בלא עניית אמן [דשומע כעונה], ולכאורה י"ל דה"ה כשהיה חבירו חייב משום נס אחר ממה שהוא חייב עולה בשבילו, אך יש לדחות דמסתברא דהיינו דוקא כשנעשה לו כאותו נס שנעשה להמברך. [ועי' בספר הזכרון

7. דף על הדף מסכת זבחים דף ז עמוד א

בגמ': מאי לאו דחבריה - לא דידי'. וברש"י (ד"ה לא דידי' וכו'): שחט תודה בשעת עלייתו מן הים לשם תודה, שהפריש על יציאתו מבית האסורים. **בספר שיח שרפי קודש (ח"א קמב) מובא שהקשה בעל האבני נזר זצ"ל למה תודה פסולה שלא לשמה, הלוא תודה כשרה גם בנדבה. ומתרץ, שבאמת בכל רגע ורגע יש לנו ניסים מן השמים, וצריכים אנו להביא עליהם קרבן תודה, אלא אין בעל הנס מכיר בניסו, ולכן כשמקריב תודה בתורת נדבה, אף שאינו יודע על איזה נס הוא מביא, כשרה היא, כי מכל מקום היה לו נס. אך כאשר יודע הוא את הנס, כגון שיצא מבית האסורים וחייב קרבן על זה והוא הביא אותה כשעלה מן הים, הרי זה שלא לשמה.**

8. יד בנימין

והנה הרמז"ס ז"ל השמיט כל האי שמעתתא דתודה לשם תודת חצירו וכבר תמהו צדי המפרשים. ועי' "שפת אמת" שכ' דהרמז"ס יפרש הא דתודה לשם תודת חצירו היינו לשם חצירו ממז' וס"ל דהפסול הוא מטעם שניו צעלים והרמז"ס לשיטתו די' שניו צעלים נשמיטה, וא"כ סמך הרמז"ס צמה שכבר פסק צפ"ט מפסוקה"ק עכת"ד. וכן עי' כע"ז צ"ל לקוטי הלכות".

9. שפת אמת על זבחים דף ז/א

והנה הרמב"ם לא הביא מדין זה כלום. ואפשר דהוא פ"י תודת חבירו ל"ד שיש לחבירו ג"כ תודה כפירש"י רק שהשמיטה הי' לשם אחר וס"ל לר"ח דשינוי בעלים פוסל בשחיטה אפי' שלא ע"ד לזרוק משום דכ' תודת שלמיו

וה"ה לכל הקרבנות. ולכן סתם הרמב"ם (פט"ו מפסוה"מ) דשינוי בעלים פוסל בשחיטה. ולא כתב דוקא ע"ד לזרוק לשם חבירו והמל"מ (שם) תמה עליו דהא אמרין שינוי בעלים אינו בד' עבודות. ולמ"ש י"ל דלר"ח ישנו גם בשחיטה ואינו בד' עבודות היינו בהולכה וקבלה. והא דאמר' לקמן (דף י' ע"א) דהריני שוחט לשם פלוני כשר אתיא כרבה דהכא והרמב"ם כר"ח ס"ל:

10. שערים מצויינים בהלכה

שאיין לך אדם בישראל שאינו מחויב עשה. עי' ברש"י במס' בכורות (יד: ד"ה הקריש) דרוב אנשים מביאים קרבן עולה. ועי' בשטמ"ק (תמורה כ. אות ל) דעולה הוא קרבן קדוש, וחשוב מכל הקרבנות. ועי' בגמ' לעיל (ה:) מה לעולה שכן כליל כו'. נובאות דר' נתן (פ"ד מ"א) איתא דעולה חביבה מכל הזבחים מפני שכולה כליל כו' עי"ש. ובילקוט שמעוני (ויקרא, סי' תפ) איתא, למה נקרא שמה עולה שהיא עליונה מכל הקרבנות כו', והעולה אין בריה טועם ממנה אלא כולה להקב"ה, לכך נקרא עולה שהיא עולה להקב"ה שהוא עליון. ועי' ברבינו בחיי עה"כ (צו ו-ב) "היא העולה", שקרבן זה הוא הנכבד מכל הקרבנות, וכן מוכיח הלשון שאמר היא העולה למעלת הקרבן וחשיבותו כו', גם פרי מעשיה גדול שמכפרת על ההורד הלב כו' עי"ש. והמלבי"ם בספרו ארץ חמדה (ר"פ צו) ביאר הטעם דעולה קרבן חשוב, כיון שעולה באה על עשה ותיכף מוחלין לו, לא הוי זבח רשעים תועבה, משא"כ שאר קרבנות צריך תשובה גמורה, [ועפ"ז מפרש דהו"א כיון ד"החייב

וכיפרה לו על כל עשה. וראיתי בתקנת השבין (להגר"צ מלובלין, עמ' 121) דמכאן משמע שאפי' אם הקריב כבר עולה באותו היום ג"כ אין לך אדם שאינו מחויב עשה, משעת הקרבת העולה עד עתה נויש להעיר מלשון הרמב"ם (פסוה"מ"ק פט"ו הי"ד) שאין לך אדם בישראל שלא עבר "מעולם" על מ"ע, כיון שא"א לינצל בכל שעה מביטול מ"ע, כמצות ת"ת וכדומה ממצות תמידיות, שכשמפנה לבו רגע אחד לבטלה מבטל מ"ע, ואין לך אדם ניצול מזה, וע"ז אמרו (ברכות ה.) פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה נועי' בחורת אדם לרמב"ן שער הגמול, ודבר זה מצוי אצל כל אדם, ואפי' צדיק גמור וכו', ולכן תיקנו בחפלה

11. שפת אמת על זבחים דף ז/א

ובעיקר מימרא דרבא שאין לך אדם צ"ע דאטו מי לא עסקינן שהביא עכשיו עולה וכיפרה לו על כל עשה. ותו יש לעיין בשוחט לשם קטן דאינו בר חיובא כלל:

12. יד בנימין

בגמ' אמר רבא חטאת ששחטה לשם חטאת כשירה כו'. ופירש"י כגון חטאת חלב לשם דם כשירה ועלמה לו. ועי' ברכה"ז שז' דנראה לגרוס דדברי רש"י כשירה ולא עלמה לו, חדע שהרי לקמן ס"ל לרב אחא בשם רבא דפסול לגמרי ואיך יהיו מחולקים כ"כ, והביא שז"מ מרש"י מנחות דף ג'. והוסיף דאי גרסי' ועלמה לו יש לפרש דעלמה לו משום דם.

אבן צ'ק השיג עליו דחטאת לא שייך כלל לומר דכשירה ולא עלמה לו דהא אינה באה נדנדה. ועל מה שרצה לומר דאי גרסי'

ברם כזר העירו הח"נ והרש"ש על ע"ס השגת הל"ק צמח"כ דחטאת לא שייך לומר כשירה ולא עלמה לו דאינה באה נדנדה, דהרי אשם נמי אינו בא נדנדה ואפ"ה כשר שלא לשמה אף שלא עלו לזעלים לשם חובה. (ועי' "קרבן אורה"). ועי' עוד מה שכתבנו במנחות דף ג' ע"ז צגמ' שם ד"ה חטאת חלב.

13. שפת אמת על זבחים דף ז/א

שם בגמ' וא"ר חטאת מכפרת על חייבי עשה מק"ו על כריתות מכפר כו'. צ"ע דהא אין מכפר על ב' כריתות בב' העלמות. א"כ נימא דיו לבא מן הדין להיות כנידון וכיון דמכפר על החיוב כרת שוב לא תכפר על עשה. דנהי דעולה מכפרת על כל עשיו מ"מ חטאת דנלמד בק"ו מכריתות אין ללמוד טפי מכריתות. ואפשר ס"ל לרבא כר"ט דבמפריך ק"ו ל"א דיו. ותו קשה לי דכריתות מכפר דוקא בשוגג. אבל על עשה דמזיד מנ"ל דמכפר. ואולי לאו דוקא נקט רבא חייבי כריתות. וכונתו על קרבן עולה ויורד דמכפר על לאו דלא תשא דחמיר. וגם במזיד מכפר עליו [בשבועת העדות] מכ"ש על עשה דקיל:

=====

14. יד בנימין

שם בגמ'. ורצ פנחס צרי' דר' אמי אומר יש צעלים לאחר מיתה. ופירש"י שהיורש הוא צעליה. ולפי"ז נריך להקריב לכא' לשם היורש. (ועי' נכ' "שלו' רצ" צסס "ראש המזבח").

והנה מצואר בגמ' בפשיטות דהיורש מיתכפר גם אעשה ידי'. וצ"ל דמיירי שהיורש צעמו הפריש העולה לאחר מיתת האב דאי הפריש האב מחיים הלא לעיל מספקא להו בגמ' אי מיכפר על עשה שלאחר הפרשה. ואמנם עי' בחזו"א (סי' א' ס"ק ו') שהוסף דיש מקום לומר דיורש עדיף מעשה שלאחר הפרשה כיון דלא נשחט לשם אב רק לשם בן הוי כהופרש ליורש (ור"ל דהו"ל כאלו הופרש אחר מיתת האב).

ועיי"ש שכ' עוד דאף אם נאמר דכשהפריש האב אין היורש מיתכפר אעשה ידי' דהוי כעשה דלאחר הפרשה מ"מ חשיב שפיר היורש מיתכפר לענין ריזוי הקרבן שיש לו כל הריזוי שיש לצעלים בקרבן ידי' אלא שאין כאן חטא לכפר עליו והרי רשאי להקריב כמה עולות וא"ז אף שלא חטא בנתיים כלום א"כ לא צע"י שיהא דוקא חטא.

15. שערים מצויינים בהלכה

עולה דורון הוא וכו', אי עביד תשובה כו', אי דלא עביד תשובה וכו'. (הקשה במנ"ח (מ' שסד-ג) דבאמת משכחת לה בשעשה תשובה בלב ומתחרט, רק לא התודה בפה, דעדיין לא נתכפר לו העון משום שלא היה וידוי, וא"כ לא נתכפר לו בלא העולה, ורק העולה מכפרת, ואין

זה זבח רשעים, וכמבואר בגמ' קידושין (מט.). שהמקדש אשה ע"מ שאני צדיק גמור הר"ז מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו כו'. \נועפ"ז

לכאורה יש להקשות בגוף דברי הגמ', דהא
 במ"ר (צו, ו-ב) אמרו דעולה באה לכפר על
 הרהורי עבירה, והובא הפסוק (יחזקאל ב-לב)
 "והעולה על רוחכם היו לא תהיה וגו'" [וקרבן
 עולה היא על רוחכם מה שאתם מוחשיכם בלככם -
 עץ יוסף], וכ"ה בעוד מקומות, ובתשו' בנין
 שלמה (סי' א) כתב, דגם לזה מהני תשובה
 בלבד, כיון דמתשובה רעה אין הקב"ה מצרפה
 למעשה, א"כ לא חמירא מעשה ול"ת שניתק
 לעשה, [ויתירה מזו כ' בפנים יפות ויקרא ד"ה ונרצה,

16. דף על הדף מסכת זבחים דף ז עמוד ב

בגמ': ואמר רבא עולה דורון היא, היכי דמי אי דליכא תשובה זבח רשעים תועבה, ואי דאיכא תשובה למה לי
 עולה התניא עבר על מצות עשה ושב ולא זו משם עד שמוחלים לו, אלא ש"מ דורון הוא.

והקשה המנחת חינוך במצוה שסד, לשיטת הרמב"ם בהל' תשובה (פ"א הל' א' ופ"ב הל' ב) דבעינן דוקא וידוי
 בפה ובלא זה אין התשובה מועלת כלל, היכי מוכח מהכא דעולה דורון היא, הא משכח"ל כשעשה תשובה בלב
 והתחרט ולא התודה בפה, דעדיין לא נתכפר לו החטא, ובעינן עולה שתכפר עליו, ומ"מ אין זה זבח רשעים כיון
 שנתחרט, וכדמוכח בקידושין מט, ב דקתני בביריתא המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק אפי' הוא רשע גמור
 מקודשת שמה הרהר תשובה בדעתו, הרי שאע"פ שתשובה בלב אינה מועלת ולא נתכפרו לו חטאיו, מ"מ אינו
 נקרא עוד רשע ע"כ.

**וכתב בספר זהב מרדכי (פר' נצבים) ליישב בזה, די"ל דיש מהלך של תשובה מיראה, שענינה הוא לשוב
 אל ה' ולסלק את המרידה בו במה שלא שמר ציווי ה' ועבר על מצוותיו, ותשובה זו מועלת לכפר על החטא
 רק מפני חסד ה' לפנים משורת הדין, מכיון שאינו מתחרט לגמרי על המעשה עצמו אלא משום שמתירא
 מן העונש, ואין זה בכלל תוהא על הראשונות דעוקר את החטא לגמרי.**

והנה זה פשיטא דגם בתשובה זו בעינן וידוי וחרטה וקבלה להבא למחילת העון, אלא דלא בעינן את כל הדינים
 של תשובה לעקירת החטא, אותו איש ואותה אשה ואותו מקום, ושיגמור בלבו עד שיעיד עליו יודע תעלומות,
 ובעינן רק שבאופן כללי יחליט לעזוב את החטא ולשוב אל ה' ולקבל מצוותיו, דבלא עזיבת החטא אין כאן
 שיבה אל ה', ואולם נראה דגם את הדינים שישנם בתשובה זו, בעינן רק כדי לכפר על עצם החפצא של מעשה
 העבירה, אבל לגבי הענין השני שיש בעבירה שהמרה את פי ה' ועבר על ציווי, והיינו ענין המרידה, בזה סגי
 בחרטה וקבלה בלב לשוב אל ה' ולא בעינן אפי' וידוי, דשוב אינו נחשב מורד.

וזהו עומק דברי הגמ' בקידושין דאפי' הוא רשע גמור מקודשת שמה הרהר תשובה בדעתו, דלגבי חלק העבירה
 שמרד בה', נחשב כבר צדיק ע"י הרהור התשובה דשוב אינו מורד, ומקבל עליו לשמור ציווי ה'. ואף על פי
 שחסרה לו התשובה על עצם מעשה העבירה, מ"מ השם "רשע" שמקבל החוטא הוא מחמת המרידה ולא מחמת
 גוף העבירה שעשה.

**ולפי"ז נראה דכל זה הוא במצוות לא תעשה דיש בהן מעשה עבירה, אבל במצוות עשה דאין בהן מעשה
 עבירה אלא ביטול מצוה גרידא, לא בעינן כלל תשובה כדי לכפר על מעשה העבירה, ואין כאן אלא הענין
 השני שיש בעבירה, שהמרה את פי ה' ועבר על ציווי שציווהו לקיים מצוה זו, וממילא סגי בתשובה ע"י
 חרטה וקבלה בלב ולא בעינן אפי' וידוי, דשוב אינו נחשב מורד.**

ומיושבת היטב קושיית המנחת חינוך, דליכא למימר דבעינן עולה לכפר היכא שנתחרט בלב ולא התודה,
 דגם באופן זה נתכפר ע"י התשובה בלב לגמרי, דהכא במצוות עשה איירינן, דעולה מכפרת אחייבי עשה,
 וא"כ סגי בתשובה בלב מהמרידה וכמש"נ.

17. בן יהוידע על זבחים דף ז/ב

אמר רבא עולה דורון היא. נ"ל בס"ד לכך נקראת עולה אותיות על ו"ה כי ו"ה הוא לשון שמחה, כמו שאמרו רז"ל בין וי לזה ניצל רבן יוחנן בן זכאי, והיינו שבאה דורון אחר הכפרה ואז הוא עת שמחה:

שם לפרקליט שנכנס דודון אחריו. נ"ל בס"ד הטעם שקורא את קרבן הכפרה בשם פרקליט, מפני שכל העובר על דבר אחד מדברי תורה הרי הוא בכלל הקללה של ארור שתרגומו ליט, ואם כן זה הקרבן שבא בשביל כפרה פורק לזה מן ליט, לכן נקרא פרקליט, חלק התיבה לשתיים וקרי בה פרק ליט שהיא תיבה מורכבת משתי תיבות, וכיון שפרק לזה האדם מן ליט שהוא קללת ארור אז אומרים לזה האדם בא ברוך ה' כאשר אמר לבן לאליעזר בא ברוך ה' [בראשית כ"ד ל"א] ואמרו רז"ל שבדברים אלו הוציא את אליעזר מכלל ארור והכניסו לכלל ברוך וכנזכר בוהר הקדוש, לכן אחר הכפרה שהיא פרק ליט יביא דורון זו העולה כי מספר בא ברוך ה' עם כולל ג' תיבות הוא גימטריא דורן. גם משמעות עולה שעולה ונכנס לברוך:

18. יד בנימין

שם בגמ'. ונעי לאיתוי עולה אחת או דלמא כו'. עי' חזו"א (סי' א' ס"ק ז') שכן דזה ודאי יורש א"ל לאיתוי מציתו דהא איהו לא נדר והו"ל לגבי' כאמר הרי זו, אלא מיציעא לי' אי נריך להציא מנכסי דאציה. ואף דנשינו קדש פשוט הוא דנריך להציא אחרת (מנכסי אציה) למ"ד שעצודא דאורייתא, הכא כיון דאין החסרון רק משום שינוי צעלים והכא כל הקרבן לא רינה על הנודר כלל י"ל דמעולם לא נשתעבדו נכסיו צעיל שינוי צעלים לאחר מיתתו כיון דאין הפסול צעילו אלא צעיל יורשיו, או דילמא סוף סוף השתא

אירע חסרון צהקרבנו ונריכין היורשין להציא אחר מנכסי אציה ע"כ.

19. דף על הדף מסכת זבחים דף ז עמוד ב

בגמ': אין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה.

במגן אברהם (סי' א' ס"ק ח') הקשה בהא דאיתא שם בשולחן ערוך שיקרא פ' עולה כו' וחטאת וכו'. וק' דהא בכל מקום חטאת קודמת לעולה (כדמבואר לקמן פ"ט ע"א), ואם כן הו"ל שיקרא פ' חטאת ואחר כך פרשת עולה.

ותירץ המג"א דהטעם דחטאת קודמת לעולה הוא כדמפרש בגמרא (לקמן ע"ב) משל לפרקליט שנכנס למלך, ריצה הפרקליט, נכנס דורון אחריו. כך עולה היא הדורון, והיא באה אחרי הפרקליט - החטאת שמכפרת.

ואף שעולה מכפרת אחייבי עשה, מ"מ ביחס לחטאת שבאה על חטא החמור של חייבי כריתות, מיקרי עולה דורון.

ולפי זה היינו דוקא בהבאה, כשהוא חייב חטאת ועולה, אז חטאת קודמת לעולה, אבל כאן בקריאת הקרבנות, שחטאת ספק לו אם הוא נתחייב, ואילו לגבי עולה אמרינן הכא דאין לך אדם שאין חייב עולה, להכי יקדים העולה שהיא ודאי, קודם לחטאת שהיא ספק לו.

בהגהות מהר"ב פרנקיל (שם) יישב על פי מה שייסד השאגת ארי' (סי' כ"ח) דהא דיש דיני קדימה בתדיר ומקודש וכדו', היינו כשדוקא שניהם הם עליו בחיוב, אבל אם אחד הוא רשות, יכול להקדימו, שאינו באותו משקל כלל של החיוב, וכשאר צרכיו שעושה, שאין בזה דין קדימה, ולכן יכול להקדים ציצית לפני תפלין, אף על פי שתפלין מקודש יותר, משום דציצית רשות הם.

ולפי זה מיושב, דהכא בקריאת פרשת הקרבנות, שאינם כ"כ חובה, אם כן הוא כרשות, שאין בזה דיני קדימה.

20. שערים מצויינים בהלכה

מפרש האמרי אמת [עיי"ש פסח תרס"ט ימים
אחרונים ד"ה התורה, ועיי"ש עוד בימים ראשונים תרפ"ד
ותרצ"ג ד"ה במשנה] בטעם שפסח וחטאת פסולים
שלא לשמה, כיון דבפסח קיבלו עליהם בני"י עול
מלכות שמים, משכו ידיכם מע"ז, וזו היתה
העבודה ראשונה להשי"ת, ובהתחלה צריך
להיות בכח חזק, וכן חטאת היינו בעל תשובה,
[ולכן פסח בזמנו וחטאת בכל זמן, שבעל תשובה צריך
להשגיח תמיד שלא יפול ח"ו].

21. שערים מצויינים בהלכה

פסח מנלן. כתב בשו"ת אבני נזר (או"ח סי'
תקח-ב) דפסול שלא לשמו הוא גם בקרבן
פסח שני. וכן בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' ל) העלה

22. שערים מצויינים בהלכה

שינוי בעלים מנלן. יש להקשות, הא בשינוי
בעלים בקרבן פסח לא יהא כשר, דהרי
צריך להיות למנויו, אמנם דעת התוס' במס'
פסחים (סא. ד"ה ואיתקש) דשינוי בעלים פוסל רק
בזריקה ולא בשחיטה, [ועיי' בתוס' לעיל ד. ד"ה תורה,
ובריש מסכתין ד"ה כל], אבל שלא למנויו פוסל
בשחיטה, ולפי"ז י"ל שצריך כאן פסוק שפוסל
בשחיטה, אמנם לשיטת הרמב"ם (פסוהמ"ק פט"ו
ה"א) דשינוי בעלים פוסל בשחיטה עדיין צריך
ביאור, ועיי' בקרן אורה (ד"ה פסח מנ"ל) שהאריך
ליישב. ועיי' בתוס' לקמן (י. ד"ה לא, יד. ד"ה מה)
ובמפרשים שם. וראיתי בנתיבות הקודש דשלא

מ"ע שהזמ"ג נשים פטורות, אלא שאילו היו נשים חייבות בשקלים הי' מזה הוכחה שגם הם שייכים בחיוב הקרצנות לבור אצל כיון שהם פטורות משקלים שפיר נסתפק בגרעק"א ז"ל לומר דנשים פטורות מתפלת המוספים וכנ"ל.

ויע"ש צמודי אור שגדל לומר דנשים פטורות ממוסף משום דנאמח כל תפלה היא מלות עשה שהזמ"ג וכה' דמחוייבות בתפלה מצוה בגמרא ברכות ד"כ ע"ג משום דרחמי ניהו, ותר"י בצרכות כ"א כתבו צדיק דתפלת מוסף לאו רחמי ניהו אלא שצח ומש"ה א"א להתפלל אותה נדבך. ושוב נדפס כעת א"ח עס דעת תורה הגהות מהגאון מהרש"ם ז"ל וראיתי בסי' רפ"ו שהביא משם הל"ה ברכות דכ"ו א' שכתב דנשים פטורות ממוסף מה"ע שכתבו צ"ש העמ"א, וכתב הל"ה דמ"מ יכולות הן להתפלל לכ"ע. ושם הביא צ"ש בצש"ר דנשים פטורות מתפלת המוספין מטעם שאין שוקלות [אך כידוע ערערו עוצא על אמיתית הספר צש"ר] והמהרש"ם ז"ל הק' דא"כ כהנים ופחותים מכן כי יפטרו מתפלת המוסף מה"ע דאינם שוקלים ואין לעיין בספר בית יצחק סי"ז, ושז"מ מה"ה ח"צ סימן כ"ה. שוב הראני צמ"צ סי' ק"ו סק"ד שהביא דברי הל"ה הנ"ל וכתב שצמ"ג פסק דחייבות ע"ש.

סימן ה

בהא דבקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב

ד"ד ע"ב צחר דילפינן מקראי דין שינוי קודש אקשינן ואימא היכא דשחיט שלא לשמן ליפסלו ובתוס' ד"ה ואימא הקשו תימא הא בכל דוכתא צעין בקדשים שינה עליו הכתוב לעכב ע"ש וצשמ"ק אות י'

צ"ש תוס' הר"פ ז"ל. ובתשובת חת"ם תחומ"מ בהשמות סי' ר"ד כתב הגאון ר"ד דייטש ז"ל לתרץ ע"פ דברי הריטב"א ז"ל ביומא כ"ג דלרצא דמפרש קרא דואל יבא וכו' כי צען וכו' לאזכרה שלא יקטור בלא מעלה עשן א"ל שנה עליו הכתוב לעכב, דדוקא בדכתיב בלשון מלות עשה צעין שנה עליו לעכב ע"ש שכתב כיון דאיכא אזכרה מבי צען למעלה עשן ממילא משמע שהוא מעכב וכו' וזה ברור עכ"ל *), והשתא לפי"ז כ"ג הכא במחשבת שנוי קודש כיון דאיכא אזכרה בלא יחשב כמצוה צהרמ"ס ז"ל פי"ח מפסוקימו"ק דכל המחשב מחשבה שאינה נכונה עובר בל"ת ממילא א"ל בזה שנה הכתוב לעכב, אלא שנסתפק הגר"ד ז"ל שם דאולי על מחשבת שלא לשמח לא קאי אזכרת לא יחשב [רק במחשבת חוץ לזמנו וכיו"צ דפוסל את הקרבן] ותמיהני שלא הביא דברי רש"י ז"ל ריש זכחים שכתב אהא דנדבך מי שרי לשנויי דעובר בלא יחשב [אך צפרש"י ז"ל ריש מנחות פירש נדבך מי שרי לשנויי הא כתיב ואם זבח שלמים קרבנו שחבא זכיחא לשם שלמים וכבר העיר בגליון שם בסתירת דברי רש"י ז"ל והאחרונים פלפלו בזה עיין עכ"ק].

והחת"ם ז"ל השיב דודאי מחשבת שלי"ש אינו באזכרת לא יחשב לפמ"ש הרמב"ם ז"ל שם רפי"ח מפסוקימו"ק מפי השמועה למדו שכלל דין זה [דלא יחשב] שלא יפסיד הקדשים במחשבת שיהי זה דומה למטיל מום בקדשים ע"ש וא"כ ז"א אלא במחשבת חוץ לזמנו וחזן למקומו דפוסל את הקרבן ומפסידו אצל במחשבת שלי"ש דהקרבן כשר אין כאן מפסיד הקדש, רק מפסיד לבעלים שלא עלתה להם לחובתן עכ"ל ע"ש [ודבריו ז"ל ל"ע דמדברי הרמב"ם ז"ל פט"ו מפסוקימו"ק כ"ג מוכח דגם

*) והכי משמע לכא"ר מנחות דנ"ט ב' ת"ר לא ישים עלי' שמן ואם שם פסול ע"ש.

במחשבת של"ש קטצר בלא יחשב שכחצ שם
 אסור לחשוב מחשבה שאינה נכונה כמו
 שיתבאר וביינו מה שיתבאר צפי"ה דאיכא
 איסור לא יחשב כמ"ש הכ"מ, ושם פט"ו
 מיירי בהדיא במחשבת שלא לשמה כדמסיק
 לפיכך וכו' ע"ש, וע"כ ז"ל דגם זה שצמחשבת
 של"ש לא עלו לבעלים מקרי מפסיד קדשים
 שמגרע כח הקרבן ומפקיע ממנו תורת כפרה
 או תורת קרבן הוצה וכלל מפסיד קדשים
 הוא.

אלא שעדיין קשה עוצה בהא דמסיק
 הרמב"ם ז"ל שם בפט"ו, לפיכך [כיון
 דאסור לחשוב מחשבה שאינה נכונה
 בקדשים] וזה ששקטו שלא לשמו וכו' חייב
 להשלים שאר עבודות לשמן והוא כדאמר
 ריש מכילתין ונדבך מי שרי לשנויי בה וזה
 ז"ע דלעטס הרמב"ם ז"ל שהאיסור מחשבה
 הוא משום הפסד קדשים הא היכא דכבר
 חשב של"ש צשעה שחיעה כבר נדחה הקרבן
 מתורת עלו לבעלים ושוב מה שמחשב אח"כ
 של"ש אינו שום הפסד בהקרבן ואמאי אסור.
 וגראה בזה דמ"מ אותה מחשבה נקראה
 מחשבה המפסדת כיון דבקרצן שלא חשב
 צו עדיין מחשבה פסולה ראו"י אותה
 מחשבה לפסול לענין שלא עלו, וכל מחשבה
 שצנחה לפסול קרבן כשר אסרה תורה ובעין
 דקסבר ר"מ דמטיל מוס בצע"מ לוקה חט"פ
 שאינו מפסידו כלום כיון שעכ"פ מעשה זו
 הוי מעשה המפסדת בקרבן תם וחט"פ דאין
 קיי"ל כחכמים דמטיל מוס בצע"מ פטור.
 כמ"ש הרמב"ם פ"ה מאיסורי מצה ה"ה
 מ"מ ההם אין הטעם משום דכבר אין מוס
 בשני מפסיד מאומה, אלא הטעם משום
 דכבר אין החפצא של קרבן בכלל איסור זה,
 ללא נאסר לעשות מעשה המפסדת אלא
 בקרבן שטולה לרצון וכדדרשינן טעמא דרצון
 במנחות דף ג"ו ע"ב מדכתיב תמים יהי
 לרצון, וכל שאינו ראוי להיות לרצון אין צו
 איסור מטיל מוס [אפילו לשליח ויר שמפסידו
 במוס זה יותר] אבל בקדשים שכבר חישב בה

של"ש חט"פ שכבר אין מחשבה השני מקלקל
 כלום מ"מ כיון שהקרבן אכתי עולה לרצון
 וקרינן ב"י תמים יהי לרצון אית צ"י איסורא
 לעשות מחשבה הראו"י לקלקל קרבן הגון
 חט"פ שעכשיו אינו מפסיד כלום. ושוב
 השגתי ספר טכ"ק וראיתי שכחצ בעין מש"כ
 עיי"ש. ועכ"פ הא מדברי הרמב"ם ז"ל פט"ו
 מבואר דגם במחשבת של"ש איכא ל"ת דלא
 יחשב וכדכחצ ג"כ רש"י ז"ל ריש זבחים ואהי
 שפיר תירוצ הגרד"ד ז"ל דלפמ"ש"כ הריעצ"ה
 ז"ל דצמקום דאיכא ל"ת א"ל שנה עליו
 הכחוצ לעכצ שפיר מקשינן ואימא היכא
 דשחית שלא לשמה ליפסלו.

אלא שיעקר דברי הריעצ"ה ז"ל קשין טוצה
 מסוגיות ערוכות כמו שהקשה
 השע"מ ריש הלכות ק"פ דצמנחות ד"ט
 ע"ב אהא דא"ר כל מקום שהחזיר הכהוב
 צמנחות אינו אלא לעכצ מהקיף לה ר"ה
 הרי מלח דלא תני צ"י קרא ומעכצא דתניא
 וכו' ומאי קושיא הא צמלח איכא אזהרת
 לאו דלא תשצית מלח ולהריעצ"ה ז"ל הא
 צמקום דאיכא אזהרה א"ל שנה לעכצ וכן
 צמנחות ד"ג גבי לא תאפה חמץ מהקיף
 לה רצינא ואימא לא תאפה חמץ למיקס
 גברא בלאו צעלמא ואפסולי לא מיפסל וכו'
 הרי להדיא דגם צמקום ל"ת צעינן קרא
 מיוחד לעכצ וכן קושיות עלומות וע"י צמ"כ
 בזה השע"מ וכתח"ס שם בזה.

וגלעג"ד בזה ע"פ מש"כ הרמב"ן ז"ל
 בקדושין דל"ד דאחא דתנן כל
 מ"ע שהזמ"ג נשים פטורות וכל מ"ע שלא
 הזמ"ג נשים חייבות ת"ר איהו וכו' ואיהו
 מ"ע שלא הזמ"ג מחזה מעקה אצידה
 ושלוח"ק והקשו צתוס' הא צמעקה אצידה
 ושלוח"ק איכא נמי ל"ת דצמעקה כתיב ולא
 תשים דמים צציתך וצאצידה כתיב לא תוכל
 להתעלם וצשלוח"ק כתיב לא תקח וא"כ
 אפילו אילו הוי בני מלות מ"ע שהזמ"ג נמי
 הוי נשים חייבות מחמת הל"ת ע"ש צתוס'
 והרמב"ן ז"ל שם תירץ דעיקר מלוותן של

מעשה חזידה ושלוח בקן הוא העשה, וכל"ת לא באה אלא לחזק העשה ולהזכיר שלא יעזרו על העשה, ואילו היו הנשים פטורות מהמ"ע ממילא גם מחמת הל"ת לא היו מחויבות שאין הל"ת אמורה אלא להזכיר על מה שמחוייב מחמת העשה ע"ש כי לא העתקתי הלשון רק כתובן וכ"כ הריעצ"א ז"ל בקדושין שם בשם רבינו הגדול והוא הרמב"ן ז"ל.

וחזינן מזה דאע"פ דכל ל"ת שהזמן גרמא נשים חייבות מ"מ כל"ת באה להזכיר על קיום עשה שהזמ"ג היו פטורות כיון שאינם באזהרת העשה וכל"ת לא באה לחדש איסורין אלא באה להזכיר על קיום העשה ואין בכלל הל"ת אלא מה שאמור בהעשה. וי"ל דה"ג לענין מה שבי הריעצ"א ז"ל דלא נאמר כלל דלריך שיה לעכב אלא במ"ע אבל באזהרת ל"ת א"ל שיה לעכב, דכל זה שייך היכא דאיכא ל"ת בלבד כההיא דואל יבא. וכי כי צעק, דלרצא אין זה אלא ל"ת וליכא החס עשה וכל ל"ת אמורה לעכב אעפ"י שלא שיה הכתוב, אבל כההיא דלא תשצית מלה שכתוב וכל קרבן מנחתך במלה תמלה ועל כל קרבנך תקריב מלה ועל זה באה הל"ת ולא תשצית מלה. אין הל"ת אלא לחזק את העשה שלא יעזרו על מה שנתחייב בהמ"ע וכיון שכל מ"ע אינו לעכב בקדשים אלא אם כן שיה הכתוב, ממילא גם הל"ת אינה לעכב כיון שאינה בא להזכיר על העשה, וכמו שהחם אמרין דאעפ"י דכל ל"ת כולל איסור גם נשים מ"מ כל"ת באה לחזוק העשה אינו כולל נשים כיון שאינו אלא אזהרה על מה שמחוייב מחמת העשה דה"ג כהא נאמר דאעפ"י שכל ל"ת כולל לעכב מ"מ כל"ת באה לחזוק העשה אינו כולל יותר ממה שמתחייב מאל העשה ומאל העשה הא אינו לעכב כל כמה דלא תנא צ"י קרא, וכן כה"ג בלא תאפה חמץ חלקם שכתוב שם מלות תאכל וצפרשה ויקרא כתיב צמחה מאה תהיה, אם כן יש לומר דהל"ת דלא

תאפה באה להזכיר שלא לצטל את העשה דמאה תהי ואין בלאו כולל יותר ממה שכלול בהעשה ולכן שפיר אקשינן ואימא לא תאפה חמץ למינס בלאו ואיפסולי לא מיפסל [וידעתי שיש עוד לפלפל בזה וקארתי והמעין יבחר ויקרב].

ולפ"ז שפיר יש לקיים תירוצ הגרד"ד ז"ל כהא באה דאקשי ואימא היכא דשחיט שלא לשמן ליפסלו, והוא עפ"י מש"כ האחרונים ז"ל ומהם המנחת צדק צסימן ג' דגבי קדשים לא הזכירה תורה כלל לעשות לשמה וכל בני קראי דזבח שלמים שתהא זביחה לשם שלמים לא אתי אלא לדיוקא להזכיר שלא יחשוב שלא לשמן [וכה דאמרין עטמא משום דסתמא לשמה קאי כ"פ מאחר דממילא סתמא לשמה קאי סברא הוא דלא בא הכתוב להזכיר שיעשה לשמה וכל כוונת הכתוב הוא רק לדיוקא שלא יחשוב של"ש עי"ש, ועיין מש"כ לעיל צסימן צ"י], ולפי זה לא נמצא כלל אזהרת עשה דקום ועשה צדן לשמה רק אזהרת מניעה ללמוד מקרא דזבח שלמים שלא לחשוב של"ש וכן איכא אזהרת לא יחשב, וכל כה"ג דליכא מ"ע דקרי"ט רק אזהרת מניעה שפיר א"ל קרא לעכב להריעצ"א ז"ל ומשום אקשינן ואימא היכא דשחיט של"ש ליפסלו.

והשתא דאחינן להכי י"ל עוד דאפילו את"ל דאזהרת לא יחשב לא קאי אמחשבת של"ש רק אמחשבת חוץ לזמנו וחזן למקומו דפוסל את הזבח וכמו דמשמע מדברי הרמב"ן ז"ל בצפר המנחות במלות שהשמיט הרמב"ם ז"ל אשר רמזו המל"מ פו"ח מפסוקהו"ק, מ"מ שפיר י"ל דכאן א"ל שיה לעכב, לדברי המנח"צ דעיקר קרא דזבח שלמים דאחי לדין לשמה אינו אלא צדור אזהרה של מניעה שהוא אזהרה שלא לחשוב של"ש וי"ל דלהריעצ"א ז"ל לאו דוקא באזהרת ל"ת אלא כה"ה באזהרת לאו הבא מכלל עשה כיון שעכ"פ בא הענין בהוראת אזהרת איסור אין בזה כלל דצעינן שיה

לעבצ ועיין מש"כ מענין זה בחלק פסחים
 סימן מ"ו צענין עשה דהשלמה, וכל דבריו
 בסימן זה אינו אלא לפלפולא ולהעיר ועדיין
 אין בדברים צדדים אלא, ועי' חז"א נגעים
 סי"ב סק"כ שכתב לדון דבכל התורה כולה
 צענין קרא לעבצ כדמוכה מיצמות ק"ד לענין
 קריאה ורקיקה וצמאורע ונזיר צמנחות י"ט
 ושם כ"ז אי' לענין שמעבדים זה את זה
 כלול צמאורע כו' וגזי צדורים דהנה
 מטכצ צענין לזה קרא וע"ש בחזון איש,
 [ושו"מ צדיה"ל ח"א סוסי' לי ע"ש מ"ש
 צדרי הריטצ"א ז"ל].